

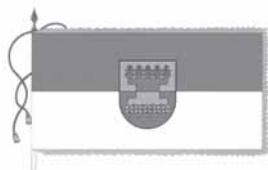
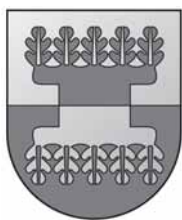

Šilalės miesto riboženkliis. Centre – miesto herbas

ŠILALĖ

PARENGĖ DANGUOLĖ ŽELVYTĖ
Danutės MUKIENĖS nuotraukos

Šilalės miesto herbas ir vėliava. Dailininkas
Arūnas Tarabilda (1934–1969)

Šilalė (senieji pavadinimai – Garduva, Šilo Gardas, Šilo daržas) Šilalės miestas – Lokystos kairiajame krante, prie Tauragės–Plungės plento. Pro Šilalę taip pat vinguriuoja ir nedideli Aščio bei Balčios upeliai. Nuolatinį gyventojų dabar čia apie 7 tūkstančiai. 27 km į šiaurės rytus nuo Šilalės – Kvedarnos miestelis. Anksčiau Šilalės vietovė yra buvusi miškais (šilais) apaugusi teritorija. Pagal tai ir pavadinimas – ŠILALĖ.

Archeologiniai radiniai liudija, kad Šilalės apylinkėse žmonės gyvensvietes buvo įsikūrę jau XIV amžiuje. Kryžiuočių kelių aprašymuose jos pažymėtos 1307–1397 metais.

XVI a. Šilalė rašytiniuose šaltiniuose minima Szylowkos vardu.

1533 m. Šilalė pradedama minėti istoriniuose šaltiniuose. Tais metais Žygimantas Senasis Šilalei suteikė antrąją privilegiją. Jos suteikimo data dabar simboliškai laikoma miesto gimtadieniu.

Nuo 1586 m. rašytiniuose šaltiniuose minimas Šilalės miestelis, kuris susiformavo prie Šilalės dvaro, vieno iš seniausių Žemaitijoje. Jis ilgą laiką priklausė žemaičių Ginetavičių Pilsudskių giminai. Vėliau, ilki XVII a., Šilalė priklausė Arvydaičiams-Orvydams.

1712 m. Šilalės dvaras ir dalis Šilalės priklausė Jurgiui Valavičiui. Apie 1670–1719 m. J. Valavičius dalį savo Šilalės valdų pardavė Ferdinandui Ignacui Pilsudskui. Pilsudskiai Šilalę valdė iki XX amžiaus. Antrąją Šilalės dalį F. I. Pilsudskui padovanojo jo sesuo Emercjana. Tuo pat metu F. I. Pilsudskis nemažas valdas turėjo ir Viešvienu bei Telšių pavietuose.

Po F. I. Pilsudskio Šilalės valdos paveldėjimo keliu perėjo jo sūnui Liudvikui Pilsudskui.

Liudvikas Pilsudskis Šilalės valdas pardavė savo broliui Pranciškui Pilsudskui (171–1791). Kartu su Šilalės žemėmis jam dar priklausė Aukštieji Gelgaudiškiai, Putviai, keletas kitų dvarų, tarp jų ir Viešvėnai, Laukuva. Iš viso tuo metu P. Pilsudskui priklausė 4 valsčiai, 7 palivarkai, 41 kaimas, 2 akalicos.

P. Pilsudskis turėjo vienintelį sūnų Joną Chrizostomą Pilsudskį (1770–1837), kuriam ir atiteko tėvo valdos. Šis sau pasiliko tik Šilalę, o Aukštuosius Gelgaudiškius, Laukuvą pardavė.

Jonas Chrizostomas Pilsudskis Šilalės dvarą užrašė savo anūku Steponui. Jis mirė jaunas. Tada Šilalės dvaras atiteko Stepono Pilsudskio dukrai Stefanijai Pilsudskai.

1889 m. S. Pilsudska Šilalę pardavė. Taip baigėsi Pilsudskių giminės 177 metų valdymo laikotarpis Šilalėje. Šilalės dvaro dokumentai saugomi Seinų (Lenkija) aktų archyve.

1533 m. Šilalėje buvo pastatyta pirmoji medinė katalikų bažnyčia. Jos statyba rūpinosi Stanislovas Arvydaitis. Reformacijos metu Šilalės kunigas Jonas Tautvila pasuko reformacijos keliu, tačiau šilališkiai su juo kartu nenuėjo, tad kunigas Šilalę turėjo palikti.

1769 m. vietoje senos, sudegusios Šilalės katalikų bažnyčios pastatyta nauja (tuo rūpinosi didikai Pilsudskiai). Jie rūpinosi ir trečiosios (medinės) bažnyčios statyba.

1792 m. didikai Pilsudskiai Šilalėje įsteigė altariją.

Šiandien pagrindiniu miestelio akcentu esanti mūrinė raudona plytų Šilalės šv. Pranciškaus Asyžiečio (Išpažinėjo) katalikų bažnyčia, kurią suprojektavo Josifas Dziekonskis, pastatyta 1903–1909 metais. Jos statyba rūpinosi prelatas B. Pacevičius ir kanau-

(Nukelta į 36 p.)

Šilalės miesto centras savaitgalyje

Viršuje – Šilalės šv. Pranciškaus Išpažinėjo baznyčia ir špitolė 1950 m. (nuotrauka iš RKIC archyvo). Dešinėje – ta pati bažnyčia 2010 m. vasarą. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 35 p.)

ninkas Pranciškus Kuodis. Bažnyčią 1919 m. konsekrovo Žemaičių vyskupas Pranciškus Karevičius.

1660 m. miestas gavo prekybos privilegiją ir jam buvo suteikta teisė rengti turgus (pakartotinai privilegija suteikta 1744 m.).

1806 m. pastatyta Šilalės evangelikų liuteronų bažnyčia (sudegė 1833 m.).

1833 m. Šilalėje buvo 594 gyventojai.

1841 m. Šilalės katalikų parapijai priklausė 4 006 parapijiečiai.

1852–1867 m. prie Šilalės evangelikų liuteronų bažnyčios veikė parapijinė mokykla.

1859 m. Šilalėje buvo 1 100 gyventojai.

1863 m. dalis Šilalės ir jos apylinkių gyventojų dalyvavo sukilime, tačiau ne masiškai.

1868 m. Šilalėje stovėjo 148 mediniai ir du mūriniai namai.

1863–1904, Lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis draudimo metais, Šilalės rajono teritorijoje buvo keletas svarbių Žemaitijos knygnešystės centrų – Kvėdarnoje, Pajūryje, Teneniuose, Žvingiuose.

Po 1863 m. Šilalės mokykla uždaryta, vietoje jos pradėjo veikti valdžios išlaikoma rusiška mokykla. 1880 m. ją lankė 37 mokiniai.

1867 m. prie Šilalės miesto evangelikų liuteronų bažnyčios įsteigta valdžios išlaikoma miesto pradžios mokykla.

1869 m. Šilalėje pradėjo veikti vaistinė.

1870 m. Šilalės miestą nuniokojo stiprus gaisras.

1883 m. Šilalėje pradėjo veikti paštas.

1891 m. Šilalėje įsteigta kaimo gydymo apylinkė.

1897 m. Šilalėje buvo 1 405 gyventojai.

XX a. pradžioje Šilalės valsčiuje buvo daugiau negu 130 dvarų ir palivarkų.

1904 m. Šilalę miestą nuniokojo gaisras – sudegė 20 pastatų.

1905 m. mieste buvo 1 550 gyventojų.

1906 m. įsikūrė Šilalės vartotojų bendrovė.

1908 m. vaistininkas S. Gaudėšius įkūrė Šilalės miesto gaisrininkų draugiją.

1916 m. Šilalę vėl nusiaubė gaisras.

1918–1950 m. Šilalė buvo valsčiaus centras.

1919 m. Šilalėje veikė vidurinė mokykla.

1921 m. Šilalėje duris atvėrė progimnazija (veikė iki 1927 m.).

1923 m. Šilalėje buvo 1 058 gyventojai.

1926 m. Šilalėje įsteigtas Vyskupo Motiejaus Valančiaus liaudies universitetas.

1926 m. pradėjo veikti Šilalės pieninė.

Šilalės miesto žalieji plotai – atgaiva karštą vasaros dieną

Paminklas Šilalės mieste Steponui Dariui ir Stasiui Girėnui, pastatytas „Lituanica“ skrydžio 60-mečio proga. Pastatytas 1993 metais. Autoriai – Paulius ir Jonas Juodišiai, architektai – Marija ir Martynas Purvinai

1833 m. sudegė medinė Šilalės evangelikų bažnyčia. 1836 m. pastatyta nauja.

1934 m. Šilalė pradėta elektrifikuoti (tais metais elektros energija buvo tiekama iš Rubinavo elektros jėgainės).

1936 m. pastatyta Šilalės sviesto gamykla.

1936 m. atidaryta Šilalės miesto ambulatorija, kurią išlaikė savivaldybė.

1937 m. rugsėjo 8 d. iškilmingai atidaryta Šilalės progimnazija.

1938 m. Šilalės parapijai priklausė 8 225 katalikai.

1939 m. Šilalėje buvo apie 1 400 gyventojų. Tais metais iškilo vidurinės mokyklos pastatas.

1940 m. Šilalės progimnazija reorganizuota į gimnaziją

Antrojo pasaulinio karo metais naciai sunaikino Šilalės žydų bendruomenę.

1944 m. Šilalės apylinkėse vyko aršūs mūšiai.

1944 m. spalio 8 d. hitlerinė kariuomenė buvo išstumta iš Šilalės miesto.

Šilalė kelis kartus yra degusi. Ugnis ją niokojo ir karo metais. Iš pagrindų miestas atsistatė, išaugo po Antrojo pasaulinio karo.

1950 m. Šilalė tapo rajono centru.

1952 m. Šilalei suteiktos miesto teisės.

1959 m. Šilalėje buvo 1 972 gyventojai, 1972 m. – 1 972, 1963 m. – 2 200.

Išliko 1967 m. fotografijoje įamžintas Šilalės dvaro reprezentacinio pastato vaizdas. Tuo metu jis buvo dviaukštis, stačiakampis. XX a. 6 deš. prie dvaro dešiniojo šoninio fasado buvo priblokuotas didelis Šilalės mokyklos pastatas.

1970 m. Šilalėje buvo 2 995 gyventojai.

1994 m. duris atvėrė naujai pastatyti Šilalės kultūros centro rūmai, buvo sutvarkyta miesto Nepriklausomybės aikštė, pastatyta skulptūra „Laisvės šauklys“ (skulptorius K. Kisielius).

XXI a. pr. Šilalės rajono savivaldybėje gyveno daugiau kaip 30 tūkstančių gyventojų.

LITERATŪRA:

1. Interneto svetainė „Šilalės rajono savivaldybė 0147 <http://www.silale.lt/Silales-krastas/Apie-rajona> (žr. 2010-07-03)

Koplytėlė Šilalės mieste, žyminti 1533 m. mieste pastatytos pirmosios katalikų bažnyčios vietą. Toje vietoje iš viso yra stovėjusios 3 medinės bažnyčios ir 1 mūrinė

Šilalės liuteronų bažnyčia

Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo (1918 m. vasario 16-oji) dešimtmečiui skirtas ažuolas Šilalės miesto centre